

Sygn. akt I A Ca 110/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 marca 2012 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu – Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jan Surma
Sędziowie:	SSA Tadeusz Nowakowski (spr.) SSA Adam Jewgraf
Protokolant:	Katarzyna Stalewska

po rozpoznaniu w dniu 2 marca 2012 r. we Wrocławiu na rozprawie

sprawy z powództwa **W. W.**

przeciwko **A. W.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze

z dnia 24 października 2011 r. sygn. akt I C 1743/10

1. **zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I w ten sposób, że zasądzoną tam kwotę obniża do 75.250 (siedemdziesiąt pięć tysięcy dwieście pięćdziesiąt) zł zaś ustawowe odsetki zasądza od dnia 24 października 2011 r.; w punkcie III i IV w ten sposób, że zasądzone tam kwoty obniża z 5.467,73 zł do 4.101 zł i z 4.200 zł do 3.150 zł,**
2. **oddala dalej idącą apelację,**
3. **zasądza od pozwanego na rzecz powódki 2000 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 października 2011 r. Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze zasądził od pozwanego A. W. na rzecz powódki W. W. 100.337,55 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 1.03.2011 r.; dalej idące powództwo oddalił i orzekł o kosztach postępowania.

Sąd ten ustalił, że postanowieniem z dnia 18.06.1988 r. Sąd Rejonowy w Z. w sprawie Ns 160/86 stwierdził, że spadek po W. S., zmarłym 16.01.1981 r. w Z. na podstawie ustawy nabyli K. S. jako żona spadkodawcy oraz Z. S. i W. W. jako jego dzieci, wszyscy po 1/3 części.

Postanowieniem z dnia 20.10.2005 r. Sąd Rejonowy w Z., sygn. akt I Ns 494/05, po rozpoznaniu sprawy z wniosku A. W. o stwierdzenie nabycia spadku, stwierdził, że spadek po K. S. zmarłej dnia 30.11.1992 r. na podstawie testamentu z dnia 27.11.1989 r. nabył A. W. w całości.

W skład spadku weszło 4/12 udziału w nieruchomości zabudowanej budynkiem mieszkalnym położonej przy ul. (...) we W..

Na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Z. z dnia 20.10.2005 r. sygn. akt I Ns 494/05 Sąd Rejonowy (...) IV Wydział Ksiąg Wieczystych dokonał wpisu w dziale II księgi wieczystej (...) prawa własności w 4/12 przysługującemu A. W. - w miejsce K. S..

Postanowieniem z dnia 09.12.2009 r. Sąd Rejonowy (...) IX Wydział Cywilny, po rozpoznaniu skargi o wznowienie postępowania, uchylił postanowienie z dnia 16.06.2005 r. w sprawie IX Ns 214/05, zniósł dotknięte nieważnością postępowanie w sprawie IX Ns 214/05 i oddalił wniosek W. W. o stwierdzenie nabycia przez nią przez zasiedzenie udziału wynoszącego 5/12 w nieruchomości położonej przy ul. (...) we W.. Apelacja W. W. od tego postanowienia została oddalona postanowieniem Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 27.05.2010 r. (sygn. akt II Ca 375/10). Postanowienie uprawomocniło się w dniu 27.05.2010 r.

Przed Sądem Rejonowym (...) IX Cywilnego toczyła się sprawa z powództwa W. W. przeciwko A. W. o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym (sygn. akt IX C 58/08). W sprawie powódka podnosiła, że skoro nabyła przez zasiedzenie udział 4/12, przysługujący do dnia 30.11.1988 r. K. S. (co stwierdzone zostało postanowieniem Sądu Rejonowego (...) z dnia 16.06.2005 r. w sprawie IX Ns 214/05), pozwany nie mógł nabyć wskazanego udziału, ponieważ nie należał on do spadkodawczyni w dacie otwarcia spadku i tym samym nie wszedł do spadku po niej.

Wyrokiem z dnia 23.02.2011 r. powództwo zostało oddalone.

Postanowienie z dnia 19.02.2010 r. k. 37-38; postanowienie z dnia 18.12.2009 r. k. 39; wyrok SR (...) z dnia 23.02.2011 r. z uzasadnieniem k. 63-66)

Nieruchomość przy ul. (...) we W. składa się z działki o po w. 912 m² w O. (działka nr (...)), zabudowanej budynkiem mieszkalnym, wolnostojącym, podpiwniczonym, dwukondygnacyjnym z użytkowym poddaszem oraz wbudowanym garażem, dla której Sąd Rejonowy (...) IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą (...). W budynku użytkowane są dwa lokale mieszkalne. Budynek został przekazany do eksploatacji w 1937 roku. Powierzchnia użytkowa budynku wynosi 172,70 m².

W budynku użytkowane są dwa lokale mieszkalne. Mieszkanie na parterze składa się z trzech pokoi, kuchni i łazienki, podobnie mieszkanie na piętrze. Na strychu są dwa pokoje.

Wartość rynkowa nieruchomości według stanu z dnia 30.11.1992 r., w poziomie cen z lipca 2011 r. wynosi 903.000 zł.

Nieruchomość ta jest przedmiotem współwłasności, właścicielami są: R. K. (6/12), W. W. (2/12), A. W. (4/12).

Powódka W. W. ma ukończone 90 lat i przebywa na emeryturze. Zamieszkiwała w domu przy ul. (...) we W. od około 1946-1947 r. K. S. była matką powódki. Pozwany A. W. jest synem powódki.

Powódka zajmowała mieszkanie na piętrze budynku, początkowo mieszkała tam z matką, a po jej śmierci samodzielnie. Pozwany zajmuje pokój na strychu budynku.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd ten uznał, że nie jest skuteczny podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia. Zachodzi bowiem szczególny przypadek, który termin wynikający z art. 1007 § 1 kc przesunął poza datę pięciu lat liczonych o donoszenia testamentu. Związane to było z uznaniem orzeczenia sądowego, że powódka nabyła

własność późniejszego substratu zachowku w drodze zasiedzenia. Dopiero ostateczne orzeczenie Sądu Okręgowego we W. z 27.05.2010 r. w sprawie II Ca 375/10 przywracające 4/12 części udziału w nieruchomości przy ul. (...) we W. do masy spadkowej po K. S. dało początek biegowi terminu przedawnienia w sprawie o zachowek.

Jako uzasadnione uznał Sąd Okręgowy roszczenie powódki do kwoty 100.337 zł. Wartość rynkowa nieruchomości według stanu z dnia 30.11.1992 r. (otwarcie spadku po K. S.) w poziomie cen z lipca 2011 r. wynosi 903.000 zł, zatem wartość spadku wynosi 301.012 zł (4/12 z 903.000 zł), a wartość udziału spadkowego powódki 150.506 zł (301.012 : 2).

Według Sądu Okręgowego powódce przysługuje tytułem zachowku 2/3 wartości udziału spadkowego, który by jej przypadł przy dziedziczeniu ustawowym. W dacie otwarcia spadku przebywała na emeryturze, zatem była osobą trwale niezdolną do pracy w rozumieniu art. 991 § 1 kc. Wysokość zachowku to 2/3 ze 150.506 zł czyli 100.337 zł.

Zasądzając odsetki Sąd I instancji wskazał na przepis art. 481 § 1 kc, a datę ich zasądzenia na 1.03.2011 r. uzasadnił otrzymaniem przez pozwanego pozwu 14.02.2011 r. i dodanie 14 dni na spełnienie świadczenia. Sąd Okręgowy nie uwzględnił zarzutu pozwanego w zakresie w jakim domagał się on potrącenia z zasądzonego świadczenia kwoty 62.000 zł z tytułu czynszu najmu za używanie przez powódkę lokalu mieszkalnego położonego we W. przy ul. (...) w okresie od 20.10.2005 r. do 15.02.2011 r. Sąd ten zaznaczył, że powódka jest współwłaścicielką tej nieruchomości, a strony nie zawierały umów określających sposób korzystania z mieszkania położonego na piętrze. Strony nie zawierały umowy najmu, a pozwany nigdy nie żądał wynagrodzenia.

Poza tym Sąd Okręgowy podzielił ustalenia dokonane przez biegłego J. K. w opinii z lipca 2011 r. W szczególności biegły ten w opinii wyjaśnił kwestie przyjętej wielokroć powierzchni użytkowej.

Wyrok ten w całości zaskarżył pozwany. W apelacji zarzucił naruszenie przepisów postępowania przez pominięcie zgłaszanych przez pozwanego wniosków dowodowych i tym samym błędne ustalenie stanu faktycznego. W związku z tym wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Powódka domagała się oddalenia apelacji i zasądzenia kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja pozwanego jest jedynie częściowo uzasadniona.

Ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji oparte są na prawidłowo zgromadzonym materiale dowodowym. Ustalenia te Sąd Apelacyjny podziela, czyniąc je podstawą także własnego rozstrzygnięcia.

Uwzględnienie apelacji pozwanego dotyczy przyjętej przez Sąd Okręgowy wysokości zasądzonych zachowku jako 2/3 z kwoty 150.506 zł oraz daty zasądzonych odsetek ustawowych, zamiast ¹/2 z w/w kwoty czyli 75.250 zł oraz zasądzenia odsetek z datą wyroku.

W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy zasądzając 2/3 kwoty 150.506 zł wyszedł ponad żądanie powódki.

Oparcie wyroku na podstawie faktycznej niepowołanej przez powódkę jest orzeczeniem ponad żądanie w rozumieniu art. 321 kpc (patrz wyrok SN z 18.03.2005 r., II CK 556/04, OSN 2006/2/38).

Jest poza sporem, że powódka domagając się zapłaty zachowku określiła go kwotowo na 125.000 zł co oznaczało, że żądała zapłaty ¹/2 tego co by dziedziczyła ustawowo. W toku postępowania podstawy tego żądania nie zmieniła. Sąd Okręgowy nie był zatem uprawniony do wyjścia ponad żądanie i zasądzenie kwoty stanowiącej 2/3 tego co by dziedziczyła ustawowo, zamiast ¹/2.

Błędne było także zasądzenie odsetek ustawowych od dnia 1 maca 2011 r. Ustalenie wartości spadku w celu określenia zachowku oraz obliczenie zachowku następuje według cen z chwili orzekania o roszczeniu z tytułu zachowku (por. uchwała SN z 26.03.1985 r., III CZP 75/84, OSNC 1985/10/147, Lex nr 3078, wyrok SN z 25.05.2005 r., I CK 765/04,

Lex nr 180835). Dlatego też odsetki od ustalonego według cen na chwilę orzekania zachowku, powinny być naliczone dopiero od daty wyrokowania w sprawie, skoro dopiero z tym momentem roszczenie o zapłatę tak ustalonej przez Sąd I Instancji kwoty, stało się wymagalne. Odsetki za opóźnienie spełnienia świadczenia należą się od dnia ustalenia przez sąd jego wysokości z uwzględnieniem cen z daty orzekania. Jeżeli więc wysokość należnego świadczenia uwzględnia wszystkie niekorzystne dla wierzyciela zmiany siły nabywczej pieniądza, które nastąpiły od powstania zdarzenia wywołującego obowiązek jego spełnienia, to dopiero wówczas przyznanie odsetek za opóźnienie, od tej późniejszej daty – jak w rozpoznawanej sprawie – od daty wyrokowania, a nie doręczenia pozwanemu odpisu pozwu, jest w pełni uzasadnione (patrz wyrok SN z 9.05.2008 r., III CSK 17/08, Lex nr 424385).

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 kpc zmienił zaskarżony wyrok jak w punkcie 1 sentencji wyroku Sądu Odwoławczego.

Dalej idąca apelacja pozwanego podlegała oddaleniu jako bezzasadna na podstawie art. 385 kpc z następujących przyczyn.

Nie miała znaczenia dla treści opinii biegłego J. K. zgłaszana przez pozwanego okoliczność, związana z ugodą zawartą 28.11.1979 r. Przekazanie tą ugodą w podziale quoad usum współwłaścicielom tej nieruchomości, garażu i pomieszczeń piwnicznych nie miało znaczenia dla określonej przez biegłego wartości nieruchomości, bowiem pomieszczenia te nie były wliczone do powierzchni użytkowej (patrz opinia biegłego k. 73 oraz odpowiedź biegłego – k. 125). Gołosłowne są też twierdzenia pozwanego, że powódka nie rozliczyła się w ówczesnym czasie ze swoimi rodzicami z kwoty 50.000 zł, które miała wówczas uzyskać.

Bezzasadne jest także żądanie pozwanego aby z kwoty zasądanego zachowku potrącić 62.000 zł z tytułu korzystania przez powódkę przez 62 miesiące tj. od października 2005 r. od lutego 2011 r. z lokalu stanowiącego jego własność. Jak trafnie wywiódł Sąd Okręgowy powódka miała także udział w tej nieruchomości w 1/12 część, a poza tym jak przyznał powód nigdy nie żądał on od matki czynszu za zajmowaną część nieruchomości. Matka mieszkała tam od 1946 r., ponosiła wszelkie opłaty w tym podatek od nieruchomości. Niedopuszczalne jest żądanie zapłaty czynszu skoro pozwany nawet w sposób dorozumiany nie zawarł z powódką umowy najmu i nigdy nie formułował żądania zapłaty za bezumowne korzystanie z rzeczy. Z okoliczności faktycznych wynika, że powódka do momentu opuszczenia tego mieszkania była jego samoistnym posiadaczem, a pozwany nie żądał odszkodowania za bezumowne korzystanie, co potwierdził w czasie przesłuchania w charakterze strony (k. 142).

Bezskuteczny jest także ostatni zarzut podniesiony w uzasadnieniu apelacji, a dotyczący żądania rozliczenia znajdujących się w mieszkaniu nieruchomości o wartości 20.000 zł, które powódka ponoć zabrała opuszczając mieszkanie, a którą to kwotę pozwany zgłosił do potrącenia.

Okoliczność tę pozwany mógł powołać przed sądem I instancji. Fakt ten nie ma zatem cech nowości w rozumieniu art. 381 kpc. i zgodnie z tym przepisem należy go pominąć w postępowaniu odwoławczym (patrz też wyrok SN z 9.10.2003 r. V CKN 319/02).

Stosownie do wyniku postępowania apelacyjnego Sąd Odwoławczy zmienił orzeczenie o kosztach postępowania za pierwszą instancję (pkt III i IV wyroku).

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego znajduje uzasadnienie w przepisie art. 100 kpc w zw. z art. 397 § 1 kpc.

mw